

Стефан Попов: Казусът "България" надхвърля възможностите на ЕК

изпълнителен директор на "РискМонитор"

Автор: Светлана Тарашоева, svetlanat@dnevnik.bg

22 юли, 19:20

Стефан Попов е изпълнителен директор на "РискМонитор", неправителствена организация, която прави изследвания в областта на организираната престъпност и високата институционална и политическа корупция. Бил е програмен директор в Център за либерални стратегии и председател на Институт "Отворено общество".

Огласеният проектодоклад на Европейската комисия недвусмислено заключава, че България не може да се справи с корупцията и организираната престъпност, както и да управлява средствата от ЕС по правилата. Кой според вас трябва да понесе отговорност за това?

- Няма механизми за разпределяне и носене на отговорност в България и това е част от проблема - по тази причина възникват и такива доклади. Ако имаше такива механизми, нямаше да се стигне до подобен доклад. Ние можем да си говорим, че управляващото мнозинство и различните му съставки, т.е. трите партии в коалицията, а и президентът, трябва да носят отговорност, но въпросът остава отворен и в пожелателно наклонение. Политическа отговорност се носи чрез смяна на властта, но у нас и тази възможност от 2001 г. доста се усложни. Ако имаше, както през 1996-1997 г., сравнително ясна политическа алтернатива, можеше да кажем, че отговорността ще се реши през избори - избирателят търси отговорност на управляващите за направени гафове и връчва властта на друг. Но засега такава алтернатива не се вижда - десницата, която би трябвало да бъде алтернатива, изглежда в разпилян и безнадежден вид. Нещо повече, оформящият се бъдещ фаворит в парламента ГЕРБ, който в никакъв случай не е по-компетентен от сегашното управление и не разполага с по-големи ресурси, може толкова да се наплаши от този доклад, че да се разколебае доколко истински желае властта независимо от кресливото ѝ искане по публични форуми.

Имат ли капацитет, а и желание управляващите да се справят със създалата се ситуация?

- Не. В доклада прави впечатление категоричната констатация, че управлението не може да се справи. Градацията в него стига до крайност, при която ми е трудно да си представя какво би съдържал един следващ доклад. Едно е да кажеш "вие сте в недобро положение, затова трябва да извършите това и това". Такъв беше присъединителният процес до 2007 г. След това имаше "ние продължаваме да вярваме, че ще се справите", и пр. Но кулминацията, до която стигна този доклад, е "вие не искате да се справите". Толкова е необяснимо за европейския наблюдател това, което става в България - това разсейване, помайване и подминаване на оценките на комисията, че те си казват и това е ясно записано: не просто нещо не е наред, не просто не можете, ами дори не искате. Ние, сякаш казва комисията, нямаме друго обяснение за поведението ви. Констатацията на доклада е, че няма политическа воля и решимост. Това е рядък случай - европейският

дипломатично-бюрократичен стил да прибегне до такава политическа реторика.

България е шокирана и, разбира се, унижена от този доклад. Но в него се чете и нещо друго - шокирани и изумени от цялата ситуация са и институционалните му автори. От една страна, критиката е радикална, от друга, критиките са толкова много, че е нереалистично да се очаква изброените проблеми да се решат през следващите 5 години примерно - за цял политически мандат. Има сякаш едно самопризнание на авторите: дотук беше, не знаем какво повече можем да направим. Отношението към България, което се процежда в самия стил на доклада, е като към някаква безнадеждно отпаднала периферия, потънала в инфантилна игра на държавност. Това подозрение за България втрещява ЕК и стресира езика на доклада. По-дълбоките основания за това състояние са отделен въпрос, подозрението е, че просто такъв тип общество се е образувало тук.

С необичайно директния си език този път Европейската комисия като че ли прави опит посланията ѝ да бъдат възприети от колкото може по-широк кръг хора, т.е. да се ограничи намесата на "преводачите" - политици, анализатори и т.н, както беше досега.

- Няма съмнение, че този доклад прилича на политическо послание, което трябва да бъде разбрано от всеки. Медиите на Запад недвусмислено го разбраха без тълкувателни усилия около някакви деликатни и сложни експертни нюанси в оценката. Напротив, оценката е поразително остра и проста. Езикът е напълно откровен и обърнат към много по-широка аудитория. Това вече подсказва, че Европейската комисия не смята българското правителство за свой партньор. Тя казва, че няма доверие в него и смята, че може да го прескочи с едно силно политическо послание, с което да съобщи на света и на хората в България какво е положението и какво смята. Подтекстът в това говорене е, че за комисията цялото настоящо управление в България вече няма достатъчно легитимна позиция.

Ако дебатите около доклада се сведат единствено до загубените пари, това няма ли да означава, че основните послания на Брюксел са останали неразбрани?

- Стратегическата оценка на доклада се отнася до състоянието на българските институции и тяхната съществена обвързаност с престъпността. Полека-лека българската парламентарна среда достига до разбиране за това какво представлява българската организирана престъпност. Тя не е нито мафия от типа на Кръстника, нито руска мафия или сицилиански клан. Тя е начинът, по който функционира институциите в България. Организираната престъпност представлява външна за държавата опасност. Срастването на политика, бизнес и престъпност, което отбелязват и чуждите медии, е характерната ѝ за България проява. За съжаление това у нас все още не е достатъчно разбрано дори в експертните среди. В някакъв смисъл то е трудно за мислене и проумяване. Но характерът на българската организирана престъпност е разчетен и в оценката на ОЛАФ, и в доклада на комисията. Това са перспективи на една и съща констатация: правителството, и по-широко - институциите не са партньори на комисията. Те не могат и дори не искат да решат критичните проблеми. А щом не искат, то те вече са част от тези проблеми.

Откъде обаче би могло да започне решаването му - пак се заговори за промени в конституцията?

- Това не са конституционни проблеми. Но, що се отнася до конституцията, аз нямам никакво съмнение, че на президента трябва да му бъдат отнети

всякакви правомощия да надзирава и конструира изпълнителна власт. Тази възможност трябва да му се вземе радикално и веднъж завинаги. В крайна сметка правителството може да падне. Едната от партиите в коалицията ще изчезне, другата ще понесе тежки загуби, третата ще се измъкне поради етническият си характер, но конструкторът на всичко това ще си остане недокоснат. Затова трябва да се приключи с половинчатите изпълнителски правомощия на президентската институция, която е конструирана така, че да разсейва въпроса за отговорността. Има раздвояване в отговорностите в България, което е вредно.

Какво повече всъщност може да направи Брюксел от спирането на евфондовете, което не решава автоматично проблемите?

- До този момент комисията искаше нови закони, институции, административни процеси, а сега казва - виждаме, че всички тези промени са привидни, една игра на институционална инженерия. Въпросният масив от закони, процеси и процедури просто не работи, т.е. ние, комисията, не знаем какво да правим с вас. Ако сега трябва да вземем решение за вашето членство, щяхме да ви сложим един санитарен период за още 3 години, в който да се убедим, че можете да излезете от своята упорита инфантилност. Вие разигравате стражари-апаши по тези земи, но ние не смятаме вашата игра на държавност за истинска държавност.

Европейската комисия обаче не е орган, който може да решава такива кризи. Затова е странен този доклад. Не е ясно какво би могло да се направи след него. Може да се очаква по-особеното решение отделни страни членки да повторят мерките на съюза чрез политически мерки срещу България по различни въпроси. Това е рядък случай - комисията е изпълнителен, но квазиполитически орган, тя не може да предприеме политическа атака или санкция върху България. Затова сякаш казва "Ами ние май сме дотук!" и вероятно ще привлече автентичните политически субекти, отделните членове на съюза, да се заемат политически с казуса "България". Излизането от тази каша ще е много трудно без мощна политическа алтернатива тук, в България, каквато не се задава.